

musta-valge-hallikirju väiksem haneline. Nokk on must, lühike, põsk valge. Pesitseb tundras. Meil esineb aprillist maini ja sügisel septembrist novembrini suurte parvedena läbirändel. Taimtoidualine, toitub rannaniidul ja põldudel, võib kahju teha talunike vilja- ja heinapõldudele süües taimed mullani ära. Talunikel on õigus laglekahjude eest kompensatsiooni taotleda. **Kormoran** *Phalacrocorax carbo* on suhteliselt suur must rändlind. Kehahoid seistes püstine, sulestiku kuivatamiseks istub kividel ja hoiab tiibu laiuli. Pesitseb kolooniatena nii maas kui puudel. Kalatoiduline, võib sukelduda kala järele 10 m sügavusele. Väinamere saartele ja laidudele levinud 1984 aastast alates.

Õpperajal on võimalik lähemalt tundma õppida järgmiseid taimi:

Lääne-Eesti rannaalade ja kuivade niitude marjataimedest on huvitavam **muulukas** *Fragaria viridis*. Erinevalt maasikast liibuvad muuluka tupplehed viljale. Muuluka kõrgus on 5 – 20 cm, valged õied on suuremad kui maasikal ja viljad magusamad.

Metsülane *Anemone sylvestris* ehk **anemoon** kasvab kuival lubjapinnasel. Kõrgus 20 – 50 cm. Valged, altpoolt lillakad, õied on 3 - 6 cm läbimõõduga, avanevad mais, viljadel on pikad villkarvad. Lääne-Eestis tavaline.

Nõmm-liivatee *Thymus serpyllum* on roomav,

karvane, väga väikeste lehtedega ravimtaim. Lillad õied kasvavad nutina, kogu taim lõhnab meeldivalt. Kasvab kuivas kasvukohas nii liival kui klibul. Õitseb juulis – augustis. Eeterlike õlide sisalduse tõttu soovitatakse liivateed kasutada külmetuse ja neelupõletike puhul.

Käoraamat *Gymnadenia conopsea* on tavaline kadastike ja niiskete niitude orhidee. Kasvab 20 – 60 cm kõrguseks, õied lillakasroosad, harva valged. Õied on pikkade kannustega, lõhnavad, avanevad juunis – juulis. Looduskaitsealune taim esineb peamiselt Lääne-Eestis.

Randristik *Trifolium fragiferum* on roosakasvalgete õitega rannikutaim, mis on väga sarnane valge ristikuga. Peamine erinevus on paljunemises. Igal seemnel on põistupp, viljad on kerajad ja kohevad, levivad veega. Lääne-Eestis mererannal tavaline taim.

Rand-teeleht *Plantago maritima* kasvab rannaniidul, klibul, talub üleujutusi. Kõrgus on 10 – 40 cm, õisik on püstine, lehed väga kitsad, kuni 0,5 cm laiad, punakatäpilised.

Haisev jooksjarohi *Ononis repens* liblikakujuliste roosade õitega karvane taim, mis lõhnab ebameeldivalt. Kasvab kuni 80 cm kõrguseks. Lääne-Eestis tavaline ravimtaim.

Pajuvaak *Inula salicina* on tugeva varre ja pajulehtedele sarnaste lehtedega taim. Kollaste, kuni 5 cm läbimõõduga õitega, kasvab kuni 70 cm kõrguseks. Lääne-Eestis tavaline, kasvab mererannas, puisniitudel ja kadastikes. Rohustus domineerivat pajuvaaka kariloomad meelsasti ei söö.

Nõiahammas *Lotus corniculatus* on radiaalselt kasvavate harudega madal liblikõieline taim. Kasvab kuival pinnasel mererannas ja klibul. Õied tugevalt

kollased, vahel oranžid kuni 1 cm pikkused, kaunad punased ja kuni 3 cm pikad. Arvatavasti kaunade tõttu on taimel nõiaga seotud nimi.

Varretu ohakas *Cirsium acaule* on maadligi liibuva lehekodarikuga korvõieline rannataim. Lehekodariku keskel puhkeb augustis 1 helelilla varretu õis, lehed on väga torkivad. Kasvab rannaniidul kuival pinnasel, Lääne-Eestis tavaline. Palja jalaga ei soovitaks peale astuda.

Kadakas *Juniperus communis* võib kasvada väga erinevates kooslustes: soodes, liival, rannas, männimetsas, klibul ja kuni 12 m kõrguseks. Okkad paiknevad kolmekaupana ning on väga teravad. Marikäbi on algul rohekas, valminult sinakasmust, valmib teisel kasvuaastal. Ravim- ja maitsetaim, puit väga vastupidav, meeldiva lõhnaga. Kadaka marikäbide söömine parandab mälu, neid saab kasutada ka lihatoitude maitsestamiseks.

